

забраната през 1958 г. от държавата на този начин на живот, някои от тях (напр. тракийски калайджии, бургуджии, рудари, кошничари и т.н.), въпреки че имат постоянни местожителства, на практика не преустановяват сезонното чергарстване.

В миналото, по време на катунарстването, джандър ролите в голямото семейство и в групата строго се определят и спазват. Възрастният мъж като водач и като майстор занаятчия се грижи за добрите взаимоотношения с макрообществото, за осигуряване на безопасността, за производството и за пазара на стоките и услугите. Жената отговаря за децата, прехраната и осигуряване ежедневните нужди на семейството. Информация за този начин на живот се запазва както в устната история на циганските/ ромските групи, така и в архивни материали.

Когато стане време за потегляне, чилингириите се групират по осем-десет най-често роднински семейства. Натоварват на каруци най-необходимата покъщнина, впрягат коне или магарета. Предпочитат селищата в Южна България и Източните Родопи. Тракийските калайджии образуват група от пет-десет катуна. Една катуна се ползва от разширеното семейство и често в нея се подслоняват няколко поколения от 14-15 човека. Кардарашите са „в един катун, втори братовчеди – само джинс, по пет-шест семейства” (ж., 69 г., с. Еленино, Старозагорско; Марушиакова, Попов 2007-в: 329). Копанарите и мечкарите също се движат на по-малки групи и то роднини. Обикновено се събират по пет-шест коли/ каруци, като едно превозно средство се ползва само от едно семейство. В тях се натоварва покъщнина, инструментариум, „кокошки и фитки, който има ги взема” (м., 76 г., с. Ягода, Старозагорско). Дресираните животни (мечки и маймуни) също се возят. Каруцата, теглена от кон или магаре, се покрива с чергило, като най-често за целта се използва брезент. Оборудвана по този начин, тя понякога служи и за преспиване. Също така предпазва животните от природните катаклизми. Жените носят малките си деца на гръб, поставени в цедилки². Петуленгро (Б.Гилиат-Смит) пише, че когато пътуват в началото на XX век, загунджиите не стигат далече. Не пътуват по-често отколкото е необходимо. Те нямат коли и коне. При тръгване събират палатките си и ги натоварват върху магарета, а те се придвижват пеша като групата върви в индианска нишка (Petulengro 1915-16: 18).

Освен в устната история, движението на циганските групи се описва и в полицейските архиви. „Циганките се движат с група гребенари. Движат се с пет чифта каруци, едната от които се кара от един кон. Единият от тях е чисто бял. С тях върви и едно голямо куче – гуджук. В групата е и един стар циганин, който куца” (ТДА Пловдив, ф. 56-к, оп.1, а.е21, л.21).

През 1931 г. „страната ни се кръстосва от множество цигани – кату-

² цедилка – правоъгълно парче домашнотъкан вълнен плат, завързан с върви в четирите краища, които се препасват през гърдите.